

Gyöngyösi Győző:

Hitelkínálat és munkaerőpiac

A válságot követő elhúzódó kilábalásban a gyenge kereslet mellett a visszafogott hitelkínálat is szerepet játszott. Szigorodó banki hitelfeltételek mellett a vállalatok rákényszerülhetnek, hogy befagyasszák munkavállalóik bérét vagy elbocsájtják őket. A mérsékelt hitelkínálat a lazább munkaerőpiaci kondíciókon keresztül a monetáris politikát is befolyásolhatja.

A 2008-as gazdasági visszaesést követő kilábalás Európában, és ezen belül Magyarországon is csak lassan és fokozatosan ment végbe. Ebben a gyenge kereslet mellett a bankok visszafogott hitelkínálata is szerepet játszott.

Amennyiben a vállalatok gyorsan és költségmentesen tudnának bankot váltani, akkor a bankjuk szigorodó hitelfeltételeit érzékelő vállalatok más, változatlan feltételeket kínáló bankokhoz fordulnának. Emiatt egy negatív hitelkínálati sokk – amennyiben az nem érinti a bankrendszer egészét, hanem csak néhány bankot – összességében nem lenne hatással a vállalati hitelezésre, mivel az érintett bankok ügyfelei más bankokhoz fordulnának.

Azonban a valóságban egy bankváltás számos költséggel jár. Az adminisztratív költségeken túl a leendő bank és a vállalat közötti aszimmetrikus információ egy jelentős gátja lehet a váltásnak, mivel a bank nem ismeri az új ügyfelet, nem tudja, hogy jó adós-e, és ezért érdemes-e hitelezni neki. Ez „ragadós” vállalat-bank kapcsolatokat eredményezhet, azaz a vállalatok csak ritkán, a banki feltételek jelentős romlása esetén váltanak bankot. Emiatt azoknak a vállalatoknak nehezebb lehet új banki forrásokhoz hozzájutni vagy a meglévőket fenntartani, amelyek a válság előtt olyan bankkal álltak kapcsolatban, amelyik hitelkínálatát nagyobb mértékben érintette a válság.

Egy adott bank hitelkínálatának a csökkenése kevésbé súlyosan érinti a nagyobb vállalatokat, amelyek jellemzően több bankkal is kapcsolatban állnak. Ezen vállalatok számára ezért a banki partnereik közötti helyettesítés is egyszerűbb lehet: ha az egyik bankjuk szigorítja a hitelfeltételeket, akkor a másikkal fordulhatnak hitelért. Azonban a kis és közepes méretű cégeknek többnyire csak egy bankkal van élő kapcsolata, így számukra jelentős lehet a bankváltás költsége. Ha ezek a vállalatok nem kapnak hitelt a jelenlegi partnerbankjuktól, vagy akár csak jelentősen drágábban tudnának tőle banki forráshoz jutni, az olyan alkalmazkodásra kényszerítheti őket, amely érdemben befolyásolhatja a működésüket. Az ilyen típusú alkalmazkodás egy lehetséges megnyilvánulási formája lehet a vállalatok munkaerővel kapcsolatos politikájának a módosulása, vagyis a bérezési gyakorlatuk vagy a munkaerő felhasználásuk megváltoztatása.

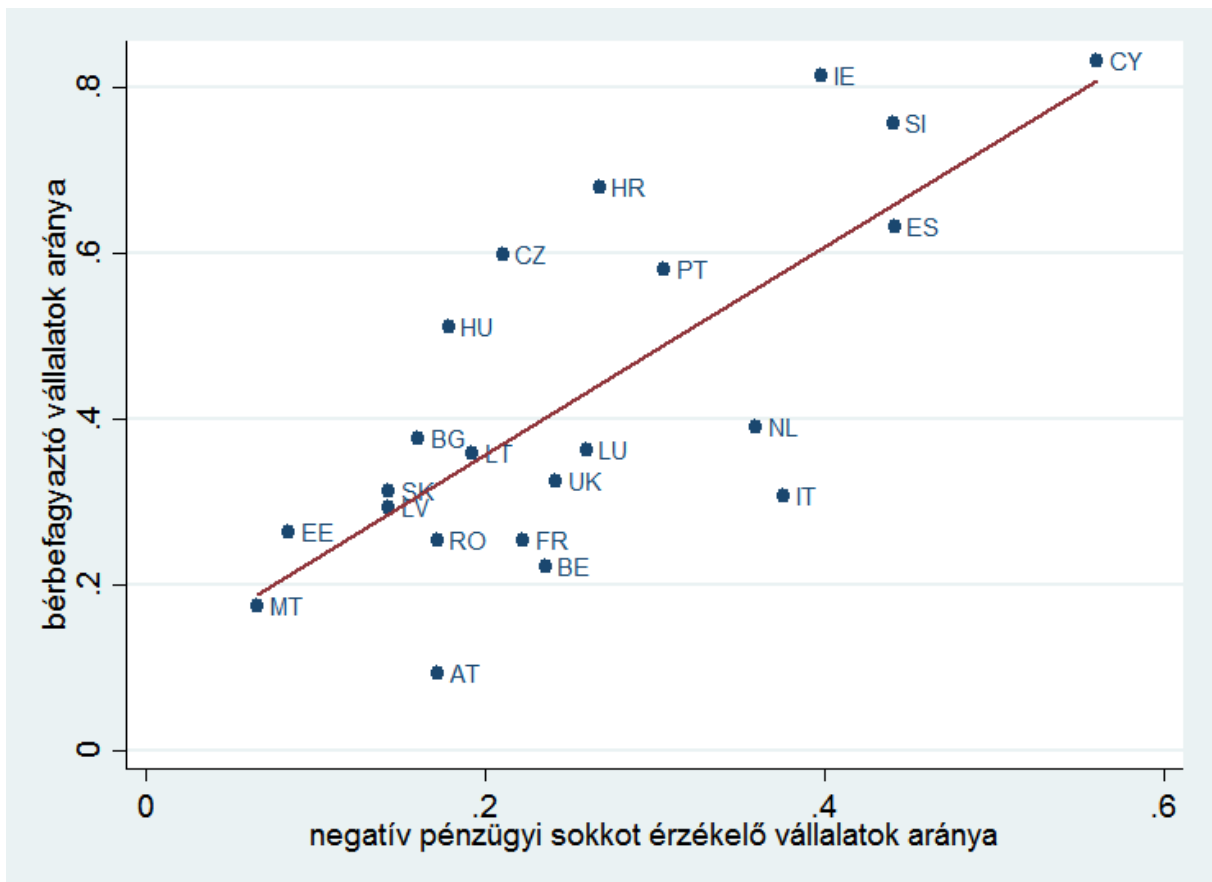
Nehezebben elérhető banki források esetén a vállalatok rákényszerülhetnek, hogy a bérek befagyasztásával vagy esetleg csökkentésével jussanak forráshoz. Azonban alacsony inflációs környezetben ez a csatorna aligha hatásos, mivel a reálbérek csökkenése mérsékelt. Ha egy vállalat a napi működéshez szükséges forrásokhoz nehezen jut hozzá, akkor elképzelhető, hogy a bérek csökkentése mellett a munkavállalói egy részének elbocsátására is kényszerül.

Annak vizsgálatában, hogy a vállalatok milyen mértékben fagyasztják be a munkavállalók bérét, illetve csökkentik az alkalmazottaik számát, amikor a banki források nehezebben érhetőek el, az Európai Központi Bank *Wage Dynamics Network* (WDN) munkacsoportja által végzett vállalati felmérés adatai segíthetnek. A kérdőíves felmérés az Európai Unió 24 országára terjed ki. Az adatfelvétel 2014-ben készült és a vállalatok 2010 és 2013 közötti működésére kérdez rá.

Az 1. ábra a bankok hitelkínálata és a bérbefagyasztások elterjedtsége közötti kapcsolatot mutatja be a felmérésben részt vevő 24 ország adatai alapján. A vízszintes tengelyen a negatív pénzügyi sokkot érzékelő vállalatok aránya, míg a függőleges tengelyen a bérbefagyasztást alkalmazó vállalatok aránya szerepel. Az ábráról egyértelműen leolvasható, hogy azokban az országokban, ahol a vállalatok nagyobb arányban számoltak be a banki forrásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos nehézségekről, ott a vállalatok nagyobb része fagyasztotta be a béreket.

Az ábrán jól látható, hogy a banki forrásokhoz való hozzájutás nehézsége országonként változó volt a 2010-2013-as időszakban. Az eurozóna adósságválsága által közvetlenül érintett országok – Portugália, Olaszország és Spanyolország – vállalatai nagyobb arányban számoltak be a pénzügyi rendszer negatív hatásáról, a ciprusi vállalatok tevékenységét a bankválság miatt pedig még erőteljesebben befolyásolta a pénzügyi szektor. Magyarországon a felmérésben résztvevő vállalatok közel 20 százaléka számolt be nehézségekről a banki forráshoz jutásban a 2010-2013 közötti időszakban. Látható, hogy azokban az országokban, ahol a vállalatok nagyobb részét érintette negatívan a pénzügyi rendszer, ott a vállalatok nagyobb arányban éltek a bérek befagyasztásának eszközével.

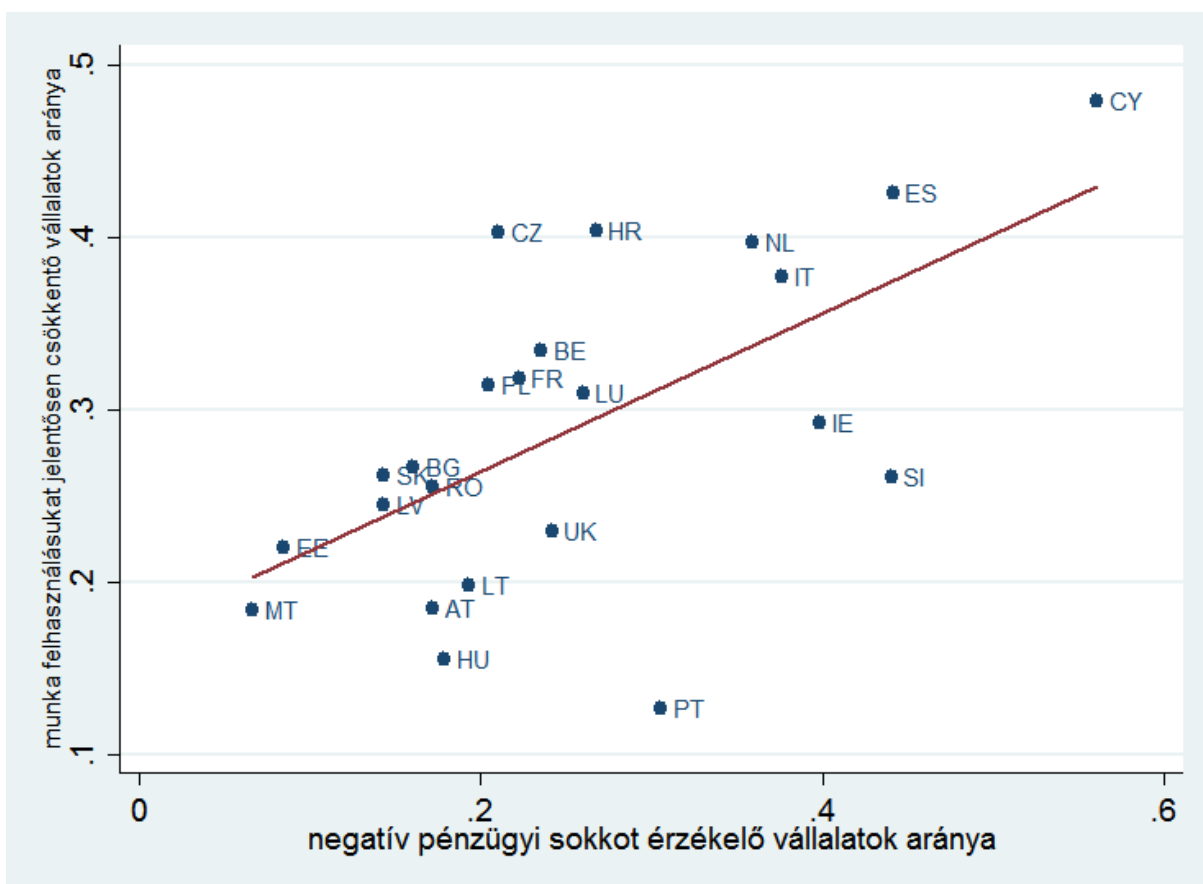
1. ábra: Negatív pénzügyi sokk és bérfelfogyasztás, 2010-2013

Megjegyzés: a vízszintes tengely mutatja azon vállalatok arányát, melyeknek a szokásos, külső finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés miatt visszaesett az aktivitása 2010 és 2013 között, a függőleges tengely mutatja azon vállalatok arányát, melyek munkavállalóinak alapkeresete csökkent 2010 és 2013 között.

A 2. ábra a negatív pénzügyi sokk és a munkaerő felhasználás csökkenése közötti kapcsolatot mutatja a felmérésben részt vevő országok adatain. Az 1. ábrához hasonlóan a vízszintes tengely a külső forrásokhoz nehezen hozzáférő vállalatok arányát mutatja, de most a függőleges tengelyen a munkaerő-felhasználásukat jelentősen csökkentő, vagy annak összetételét jelentősen megváltoztató vállalatok aránya látható. Az ábráról egyértelműen leolvasható, hogy azokban az országokban, ahol a vállalatok nagyobb részét érintette negatívan a nehezebbé váló banki forrásokhoz való hozzáférés, a vállalatok nagyobb hányada csökkentette jelentősen a munkaerő felhasználását. A két változó közötti pozitív korreláció arra utal, hogy a pénzügyi sokkok jelentősen befolyásolják a nem pénzügyi vállalati szektor munkaerő-keresletét.

2. ábra: Negatív pénzügyi sokk és munkaerő felhasználás csökkenése, 2010-2013

Megjegyzés: a vízszintes tengely mutatja azon vállalatok arányát, melyeknek a szokásos, külső finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés miatt visszaesett az aktivitása 2010 és 2013 között, a függőleges tengely mutatja azon vállalatok arányát, melyek jelentősen csökkentették munkaerő ráfordításukat vagy megváltoztatták annak összetételét 2010 és 2013 között.

Magyarország az 1. ábrán a regressziós egyenes felett helyezkedik el, vagyis a béreket befagyasztó vállalatok aránya magasabb volt, mint amit a külső forrásokhoz való hozzájutás nehézsége indokolt volna, ugyanakkor a 2. ábra szerint viszont kisebb volt az átlagnál az elbocsátások mértéke a pénzügyi sokk által indokolthoz képest. Ez arra utalhat, hogy a magyar vállalatok 2010-2013 között elsősorban bérekben alkalmazkodtak, és csak kisebb mértékben a munkavállalóik elbocsátásával.

Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy a bankok hitelkínálata áttételesen hatással lehet a vállalatok bérezési politikájára, valamint nominális bérmeredvség esetén akár befolyásolhatja a vállalatok foglalkoztatottságát is. Emiatt a monetáris politika szempontjából is fontos lehet, hogy hogyan alakul a bankok hitelkínálata. Egy negatív hitelkínálati sokk lazább munkaerőpiaci kondíciókat eredményezhet, ami csökkentheti az inflációs nyomást.

A visszafogott hitelkínálat béreket és foglalkoztatottságot negatívan befolyásoló hatása miatt megfontolandó szakpolitika lehet a bankváltás költségeinek csökkentése. Például a Központi Hitelinformációs Rendszer információt nyújt a bankok számára a vállalatok korábbi hiteltörténetéről, ami segítheti az aszimmetrikus információból fakadó költségek csökkentését. Másik lehetőség a hitelkínálat közvetlen ösztönzése, mint például a brit Bank of England vagy a Magyar Nemzeti Bank válságot követően indított hitelezést ösztönző programjai.

„Szerkesztett formában megjelent a Napi.hu oldalon 2015. december 22-én.”